

Marinela ȚEPUȘ

Viata ca un joc de șah

La 40 de ani, Felix Alexa poate spune că este un artist împlinit. A fost / este jucat în toate teatrele bucureștene și pe cele mai selecte scene din țară (Brașov, Timișoara). De o bună bucată de timp, este prezent în cadrul fiecărei ediții a Festivalului Național de Teatru. Are fanii și contestatarii lui. (Ceea ce e de bine, nu de rău!) Felix Alexa a fost perceput, inițial, fie ca o „mare speranță”, fie ca un regizor „bătrânicos din fașă”. Eu sunt consecventă și continuu să susțin faptul că este un profesionist care-și caută cu multă atenție textele, pe care le lucrează cu mîgală în compania unor actori perfect distribuiți pe roluri. Poate tocmai de aceea acest regizor nu are rateuri grave. Spectacolele lui pot fi cel mult neîmplinite sau plicticoase, dar niciodată căderi de răsunset. De cele mai multe ori, însă, producțiile sale sunt coerente, au ținută, au umor sau o fină tușă ironică, au măsură – adică tot ceea ce trebuie pentru a constitui un real succes de public și de critică. Mai mult decât atât, Felix Alexa este unul dintre puținii creatori care-și urmăresc montările până când sunt scoase de pe afiș. Este atent la schimbări și, îndată ce simte că se deteriorează puțin, solicită repetiții pentru a-și revigora spectacolele.

Cred, cu tărie, că acest regizor face parte dintr-o categorie pe cale de dispariție, a celor care se respectă pe sine și își respectă publicul. Fără a fi un temerar (în sensul de „îndrăzneț”, „vizionar”), este, cu siguranță, un perfecționist, unul dintre acei bijutieri care știu să șlefuiască fiecare fațetă a pietrei, chiar și atunci când e doar... semiprețioasă.

La începutul lui februarie a. c. am văzut premiera spectacolului **Jocul Regilor**, de Pavel Kohout, pe scena Teatrului Evreiesc de Stat; regia, ilustrația muzicală și *light design*: Felix Alexa; scenografia: Diana Ruxandra Ion. (Trebuie să mai spun, înainte de a analiza acest spectacol, că, întotdeauna, mă duc cu plăcere la TES, considerând că se numără printre cele mai serioase instituții de cultură din Capitală.)

Ei bine, cred că, după *Hora iubirilor* de Arthur Schnitzler, montat cu vreo șase-șapte ani în urmă, la „Nottara”, *Jocul Regilor* este unul dintre cele mai reușite spectacole semnate Felix Alexa. Avem parte de un text de o savoare deosebită, glisând, cu fină ironie, între micile-mari frecșuri conjugale, micile și marile compromisuri – pe care le trăim permanent – și serioasa temă a războiului și a hărțurii evreilor; de o distribuție aleasă: Maia Morgenstern, Mircea Rusu și Andrei Finți. Se adaugă o scenografie rafinată (un perete luminat discret din spate, cu un desen aparte, sugerând *curburile vieții*), cu foarte puține elemente, astfel încât evoluția actorilor să fie liberă. *Light-designul* este perfect realizat de către regizor (chiar dacă aproape întreaga reprezentare se desfășoară în semiîntuneric), jocul de lumini și umbre asociindu-se cu lumea de sus și cu cea de dedesubt. De fapt,

această dualitate continuă – între sus și jos, între ideal și compromis – constituie o altă cheie a piesei.

La prima vedere, spectacolul pare a se dezvolta în jurul unui triunghi amoros. La a doua vedere, lucrurile devin mai profunde, alunecând cumva spre zona, atât de dureroasă încă, a hărțuirii și nimicirii evreilor în timpul Celui de-Al II-lea Război Mondial. Dar o analiză mai profundă ne duce spre o revelație gravisimă: acest „joc al vieții și al morții”, – un „joc dublu”, la propriu, pentru că se petrece atât la suprafață, într-o cameră de apartament, cât și în pivniță, unde un evreu fugar e ascuns și manipulat, ani de zile, de către un „bun prieten”, – poate deveni odios. Odios, dacă nu ar fi salvat, în permanență, de umorul autorului și de unda de ironie și detașare cu care joacă actorii. Rădem, chiar dacă strâmb, cel mai adesea. Rădem cu noduri de lacrimi, dar rădem... Există un singur moment, către mijlocul reprezentației, când pare că totul alunecă spre tragedie și riscă să devină plicticos. Fix un moment, și mă întreb dacă nu a fost special construit, astfel încât să avem timp a ne pune măcar unele întrebări cu privire la suferințele evreilor, la spaima pe care o trăiau aceștia permanent și la nevoia lor de a se ascunde. Suferințe care, desigur, s-au cicatrizat de mult, dar nu pot (și nici nu trebuie) să fie uitate.

Fiul poveștii e simplu în aparență: un doctor îl ține ani de zile închis în pivniță pe prietenul său evreu (*fost iubit al soției sale, ce se dovedește, spre final, a fi și prezent*), sub pretextul că îl ascunde de armata germană, care, între timp, ar fi cucerit tot pământul. Răz bunare sau numai egoismul de a-l avea permanent la îndemână, pentru că, o dată pe săptămână, trapa se ridică, cei doi prieteni se întâlnesc, joacă șah și discută despre Shakespeare... Asta e doar trama de suprafață.

Mai apoi, aflăm că, soția doctorului, o fostă celebră cântăreață de operă care i-a fascinat pe amândoi, ajunsă, între timp, o perfectă țată de cartier –, căreia bărbatul i-a spus că prietenul lor evreu a murit – este în continuare amanta celui din urmă, îi gătește, îi face curat, joacă șah împreună și fac dragoste. În pivniță. Mai aflăm și că are câte un copil cu fiecare. Evreul din pivniță știe că fiul său a murit. De fapt, acesta trăiește și e crescut, cu dragoste părintească, de către doctorul din apartamentul de sus. Multe minciuni.

În jurul fiecărei vieți se creează un melanj ciudat de realitate și aparențe. O permanentă disimulare. O permanentă nevoie de a trăi mai multe realități.

Partituri extraordinare pentru fiecare actor. Interpretări magistrale. Avem de-a face cu o Maia Morgenstern puternică și mieroasă, care știe să schimbe registrele pe fiecare replică. Este când o gospodină oarecare, când țată, când perfecta jucătoare de șah (la masa de șah, cu fiecare dintre bărbații ei, și la jocul vieții, jucându-l pe fiecare în parte). Cu o evoluție intenționat lineară (până la un punct), Mircea Rusu trece dezinvolt de la cruzime la prietenie, de la soțul tracasat la cel indiferent și, mai apoi, la cel plin de gelozie. Totul se face fără mari fluctuații, cu jocul construit pe nuanță și nu pe explozie. În rolul evreului ascuns în pivniță, Andrei Finți realizează un personaj la fel de interesant ca și ceilalți doi, evoluția sa fiind mereu bine dozată cu mici sclipiri ironice, pe muchie de cuțit, însă fără a deveni vreo clipă trenantă. Dar ritmul spectacolului este susținut de evoluția tumultuoasă a Maiei Morgenstern. O „jucătoare” de zile mari!